Mihai CIMPOI
Institutul de Filologie al AŞM
(Chişinău)

IMAGINARUL POETIC AL LUI DUMITRU MATCOVSCHI
(schemele liniare, ritmice şi ciclice)

Abstract. The author analyzes Dumitru Matcovschi's works in terms of organic connection with folklore and poetics that values means and methods characteristic of social and national (patriotic) themes. It is particularly remarkable that the poet combines the lyrical formula proper with characteristic figures of rhetoric and publicistic discourse that actively engages the reader.

Keywords: publicistic discourse, rhetoric, folk layer, parallelism, engagement, (poetic) language, inspiration of „creation", social message, patriotism, civic engagement.

Jean Burgos stabileşte, într-un cunoscut studiu de poetică a imaginarului, trei moduri fundamentale de organizare structurală ale scriiturii mitopo(i)etice: una ce ţine de raţiunea mitică, de fuga de timpul istoric; cea de-a doua ce se supune revoltei şi regimului antitetic şi schemei de organizare coerentă a relaţiilor dintre imagini; cea de-a treia, denumită a vicleşugului, de opozitivitate sau complementaritate timpului nu prin opoziţie, ci prin dominarea timpului prin intermediul timpului însuşi. Acesta din urmă nu mai funcţionează ca indicator de neant, ci ca „drept creator al unui surplus de fiinţare prin circularitatea lui şi drept conducător de sens prin vectorialitatea lui" [1, p. 200].

BDD-A8608 © 2014 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:56 UTC)

Poeticianul francez distinge mai multe scheme de organizare şi relaţionare a scriiturii: schema liniară de înaintare, care recuperează forţa vectorială a timpului şi le calchiază pe o istorie ce îşi dobândeşte fiinţa din însăşi desfăşurarea ei în sens unic; scheme generatoare şi ciclice, care îşi trag forţa din repetiţia ciclurilor temporale şi din reluarea veşnică a unei istorii fără oprire; scheme ritmice bazate pe alternarea timpilor tari şi a celor slabi, care sunt reluate din celelalte două scheme, asigurând continuitatea şi echilibrul operei mediatoare, între devenire şi temporalitate; scheme dramatice în care apare o viziune globală asupra istoriei; scheme escatologice, reieşind din împingerea Istoriei în nonistorie, punct ultim şi final al Timpurilor.

Raportate la Dumitru Matcovschi, aceste distingeri îşi relevă valabilitatea, numai că se adaugă anumite nuanţe fireşti legate de individualitatea poetului.

Atestăm, la el, o structură rapsodică ce se îndrumează, în linii mari, după regulile cantabilităţii. Schemele scriiturii au un învederat caracter folcloric. Regăsim, astfel, procedeele denumite în vechea teorie literară paralelism: paralelism sinonimic, paralelism antitetic, paralelism enumerativ.

Este un procedeu care aminteşte de ceea ce Edgar Poe denumeşte „cuvântul care aduce un spor de sugestie”.

Modelul clasic de paralelism ni-l oferă Ion Pillat, care relaţionează nişte definiri metaforice originale al *sânului*, probând o deosebită forţă a schemei ritmice:

„Sân, piatra amintirii pentru moarte,
Sân, pernă a uitării pentru vii,
Sân, nebunia celui prea cu carte,
Sân, cumineţenia minţilor pustii”.
(*Sâni*)

Ion Pillat ne oferă, de fapt, o viziune globală a existenţei umane, care pune în relaţie viaţa şi moartea, amintirea şi uitarea, nebunia (cărbunarului) şi cumineţenia (munţilor pustii).

Dumitru Matcovschi ne oferă adesea astfel de definiri metaforice, puse în contrapunct, care ne relevă o reţea a sintaxei dialectice, bizuite pe *o coincidentio oppositorum*. Iată o definiţie a poeziei, care valorizează puterea de sugestie a contrariilor:

„Poezie, zic, sclavie
Te-aş lăsa dar nu ştiu cum –
Mi-a fost viaţa veşnicie,
Viaţa clipă mi-e acum,
Clipa-i steaua cea albastră,
Clipa-i frunza cea de mir,

BDD-A8608 © 2014 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:56 UTC)

Clipă e Moldova noastră,
Clipa-i stropul de-adevăr”.
(*Poezie*)

Un singur cuvânt, prin concentrarea metaforică în plan semantic şi structural a sensului existenţial pe care-l conţine, prin modul sensibil în care rezonează, având un impact deosebit asupra cititorului, poate proiecta *o viziune* asupra lumii sau asupra realităţilor sociale şi istorice localizate, basarabene. E cazul cuvântului *Basarabie* care prin însăşi rezonarea lui sonoră şi rimarea cu „corabie” sau cu „sabie” ne vorbeşte despre un destin istoric hărăzit, despre o punere sub zodia unui nemilos *fatum*:

„Basarabia, Basarabia,
frate şi soră, mamă şi tată,
Basarabia, Basarabia,
scumpă icoană în inimi purtată.

Trecută prin foc şi prin sabie,
furată, trădată mereu,
eşti floare de dor, Basarabie,
eşti lacrima neamului meu”.

O schemă ritmică inelară, ce foloseşte şi paralelismul enumerativ, dispus la începutul fiecărei strofe apare şi în poezia *Limba română*, în care definiţiile metaforice se desfăşoară în evantai, cu o mulţime de „pliuri” desfăcute:

„Limba română, limba noastră de-acasă.
Nu-i alta mai frumoasă ca limba mamei, nu-i
Întotdeauna verde, întotdeauna oază,
Întotdeauna rândunica scoate pui.
.....

Limba română, limba dăinuirii
A neamului nostru de martiri şi volintiri
o carte veche, nepereche, o Psaltire
şi încă una, Cartea Eternelor iubiri”.

Ion Rotaru menţionează în special relevanţa semantică a expresiei „Curge Prut”, pe care o taxează drept „o imagine deosebit de pregnantă, originală în grad înalt prin simplitate şi conciziune” [2, p. 965]:

BDD-A8608 © 2014 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:56 UTC)

„Avem o limbă / Cum am avut. /
Prin limba noastră / Curge Prut. /
Avem o limbă, / Avem un dor /
În limba noastră / Plânge un popor”.
(*Avem o limbă*)

Dumitru Matcovschi crede pe bună dreptate că în condițiile pe care le are poetul basarabean, o importanță deosebită o are *eticul*, punerea în cumpănă zeiței Themis a categoriilor, ca să li se vadă pozitivitatea sau negativitatea.

„Lupta de contrarii, glosează el într-un articol despre statutul Poeziei şi Poetului, aceasta este şi va fi sursa existenței dăinuirii noastre: cu cine suntem, cine suntem – ne vom întreba – ai luminii sau ai întunericului, cu Baraba sau Fiul Isus, cu Abel sau Cain, cu Mozart sau cu Salieri, cu monstrul sau cu Mielul, cu binele sau cu răul?” [3, p. 207].

Cântecului îi acordă un rol mântuitor, cathartic, căci: „*Acolo* unde nu se cântă,/ *Acolo* nici pâinea nu-i sfântă,/ Acolo chiar şi dorul e/ Povară neagră, pacoste”.

Poetul, ca om al Cetății, pune în versuri o ardoare etică, un spirit de revoltă contra înstrăinării şi invaziei străinilor, în spiritul *Doinei* lui Eminescu: „E un Babilon aici la mărgioară/ Vin muscalii, însă nu vin de-a călare,// *Vin* hamali din afundul cel de zare,/ *Vin* cu trenul, cu-avionul şi corabia, *Vin* cazacii, vin cu sacii, cu desagii-/Cară tot, mănâncă tot, ca vârcolac/ Şi rămâne pustiită neagră Basarabia” (*Dor de Eminescu*).

Schemele liniare, ritmice şi ciclice (dialectice) fac parte din poetica imaginarului matcovschian, traducând imperative etice şi patriotice ale actualității noastre tensionate.

Referințe bibliografice

1. Jean Burgos, *Pentru o poetică a imaginarului*. Bucureşti, 1987.

2. Ion Rotaru, *O istorie a literaturii române de la origini până în prezent*. Bucureşti, 2009.

3. *Dumitru Matcovschi – poet şi om al Cetății*, col. „Personalități notorii” a AŞM. Chişinău, 2009.

BDD-A8608 © 2014 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:51:56 UTC)